
I skyggen av en krig

DEBATT

JANA MIDELFART-HOFF

jamho@statsforvalteren.no

Jana Midelfart-Hoff er spesialist i nevrologi, seksjonsleder/assisterende fylkeslege hos Statsforvalteren i Vestland og professor ved VID vitenskapelige høyskole i Oslo. Hun er leder av Norsk nevrologisk forening.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Hun har gjennom styreverv i Norsk nevrologisk forening deltatt på EAN-kongressen 2023.

THANH PIERRE DOAN

Thanh Pierre Doan er lege i spesialisering i nevrologi og leder for forskningsgruppen *Clinical Brain Systems* ved NTNU. Han er styremedlem i Norsk nevrologisk forening.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: Han har gjennom styreverv i Norsk nevrologisk forening deltatt på EAN-kongressen 2023.

Noe av det beste med medisinen er at den er internasjonal. Den gir mulighet til å samarbeide om pasienter og forskning på tvers av landegrenser. Men heller ikke det internasjonale medisinske fellesskapet er – eller kan være – upåvirket av den brutale krigen i Ukraina.

Nylig gikk The Annual Congress of the European Academy of Neurology (EAN) av stabelen i Budapest. Dette er den store kongressen for europeiske nevrologer og hjerneforskere. Etter magre koronaår med puslete digitale varianter, slo årets kongress alle rekorder med 5 748 deltakere fysisk og 2 000 digitalt, spredt på over 116 land (1). Kongressen var en stor suksess.

Målskiver

Det var et skår i gleden. I Europa pågår det en ekstremt brutal krig, der et land ikke bare prøver å okkupere et annet, men også målrettet ødelegge dets sivilisasjon. Og i denne krigen har pasienter og helsepersonell vært målskiver (2, 3). En rapport fra februar 2023 dokumenterer mer enn 700 angrep på helseinstitusjoner og helsepersonell siden krigen startet (2).

Bare i perioden februar 2022 til desember 2022 ble 218 sykehus og klinikker skadet eller totalt ødelagt. I tillegg var det 181 angrep på andre helseinstitusjoner, som apotek, blodgiversentere, tannlegekontor, og 65 angrep på ambulanser. 62 helsepersonell har blitt drept, 52 skadet (2).

Bombing av sykehus rammer ikke bare direkte, men går også ut over pasienter med for eksempel epilepsi og hjernesvulst. Når man ikke har medikamenter, kan man ikke bremse betennelsessykdommer som multipel sklerose eller ivareta palliasjon i livets siste fase hos ALS-pasienter. European Academy of Neurology erkjenner dette og har fortjenstfullt bidratt til at det er gitt – og gis – økonomisk støtte til medisiner og behandling for ukrainske pasienter med nevrologiske sykdommer. Norsk nevrologisk forening bevilget 80 000 kroner til samme formål i 2022. European Academy of Neurology gir også kolleger i Ukraina og andre kriserammede land støtte til å dra på foreningens årlige kongress.

Samkvem, men ikke samhandling

Imidlertid er det problematisk at Russland fremdeles er fullverdig delegat i den europeiske foreningen. Russland deltar når forsamlingen av nasjonale foreninger møtes både under den årlige kongressen og ellers gjennom året. I dette forumet vedtas det blant annet om man skal videreføre økonomisk støtte til Ukraina, hvilke saker foreningen skal jobbe med internasjonalt og på hvilken måte man skal engasjere seg helsepolitisk.

«Det er problematisk at Russland fremdeles er fullverdig delegat i den europeiske foreningen»

Mens det i akademia og i idretten har vært en åpen – og til dels opphetet – debatt om russisk deltagelse, er det vårt inntrykk at dette kan ha gått under radaren i internasjonale fagmedisinske foreninger – ikke bare i nevrologi. Norsk nevrologisk forening er opptatt av at vi til tross for krig må opprettholde kontakten med russiske kolleger på individnivå. Men når det gjelder ledelses- og organisasjonsnivå, er saken en annen. Norsk nevrologisk forening har derfor tatt initiativ overfor den europeiske foreningen og bedt om å pause Russlands deltagelse i utøvende organer og komiteer inntil krigen er avsluttet. Vi har fått beskjed om at saken skal styrebehandles i nærmeste fremtid.

Fagmedisinske foreninger – sett dagsorden!

Da en ukrainsk utøver nylig fikk en seier i fekting, ønsket hun ikke å ta sin russiske (dog under et såkalt «nøytralitetsflagg») motstander i hånden. Isteden presenterte hun sverdet inntil den russiske utøverens sverd slik at bladene kolliderte, en gest som var vanlig under covid-19-pandemien. Den russiske utøveren protesterte på dette avslaget på håndtrykk, og den ukrainske fekteren ble da diskvalifisert og frakjent seieren (4). Etter mye støtte til den ukrainske utøveren fra ulikt hold, valgte fekteforbundet å gå tilbake på dette, og IOC tillempet sitt reglement slik at den ukrainske utøveren likevel kan kvalifisere seg til OL (5). Men hadde det internasjonale fekteforbundet fulgt de nordiske fekteforbundenes anmodning om å ikke åpne for utøvere fra Russland og Belarus (6), hadde dette vært unngått og den ukrainske utøveren ville ha sluppet det helt umulige dilemmaet.

Vi i Norge bør også sørge for at våre ukrainske kolleger slipper lignende problemstillinger. Norsk nevrologisk forening har allerede vært i dialog med ledelsen i Legeforeningen og i fagaksen, som har sagt de ønsker å se nærmere på dette på et overordnet nivå. Inntil da vil vi bare oppfordre alle fagmedisinske foreninger til å få satt saken på dagsordenen i egen europeisk organisasjon.

REFERENCES

1. European Academy of Neurology. www.ean.org/congress2023 Lest 6.7.2023.
2. Physicians for Human Rights. Destruction and Devastation: One Year of Russia's Assault on Ukraine's Health Care System. <https://phr.org/wp-content/uploads/2023/02/REPORT-Destruction-and-Devastation-Ukraine-Feb-21-2023-ENG-WebOptimized.pdf> Lest 10.7.2023.
3. Ukraine BMJ. Over 700 recorded attacks on health facilities and workers in year since Russia invasion. www.bmj.com/content/380/bmj.p451 Lest 25.8.2023.
4. NTB. Jørgensen A. Ukrainsk fekter nektet å ta russer i hånden – ble disket. VG 27.7.2023. www.vg.no/sport/i/l3Wd8y/ukrainsk-fekter-nektet-aa-ta-russer-i-haanden-ble-disket Lest 25.8.2023.
5. NRK. Ukrainsk fekter får tilbake VM-plassen – ble straffet for ikke å ta russer i hånden. NRK 28.7.2023. www.nrk.no/sport/ukrainsk-fekter-far-tilbake-vm-plassen-_ble-straftet-for-ikke-a-ta-russer-i-handen-1.16498607 Lest 25.8.2023.
6. Hagen M. Raseri etter ja til russiske fektere – Norge vurderer boikott. NRK 22.3.2023. www.nrk.no/sport/raseri-etter-ja-til-russiske-fektere-_norge-vurderer-boikott-1.16333695 Lest 25.8.2023.

Publisert: 11. september 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0494

Mottatt 31.7.2023, godkjent 28.8.2023.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 7. februar 2026.